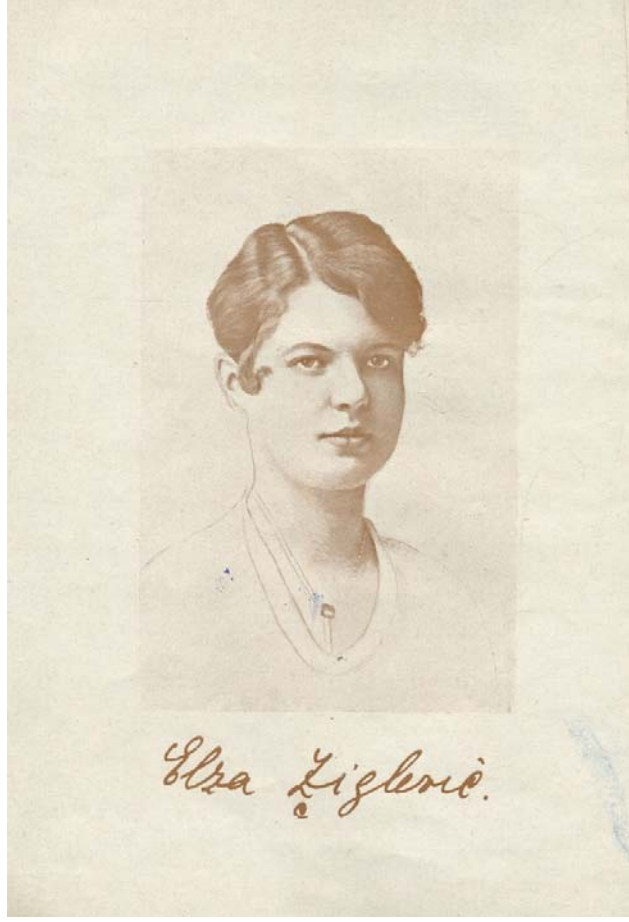

Žiglevicu Elzas piemiņai.
Laikmeta notikumi.
Bērnība un skolas gadi.
Pirmie soļi sabiedriskā darbā.
Traģiskā diena.
Bēres.
Atmiņas un iespaidi.
Elzas Žiglevicas piemiņa Latvijas universitātē.
Preses balsis.

ELZA ŽIGLEVICE

*Astras zieds uz kapa
no draugiem un
līdzdarbiniekiem*

Rīgā, 1925
© Eraksti 2019
26 lp. / ~ 1,0 MB

L. BĒRZIŅA

ŽIGLEVICU ELZAS
piemiņai.

(Kritusi Bermondta cīņu laikā, kareivjus ar pārtiku apgādādama).

Kas slavā tērptus dēlus svin,
Lai godam arī tevi min,
Tu saulstarainā!
Tev lemts bij tumsas dzelmē iet,
Ar jaunām rokām prieku liet
Drūmnāves ainā.

Kad plāvējs brašs gurst pusdienā,
To veldzēt tautas jaunava
Nes ūdens trauku;
Tā vieglu gaitu iedama,
Tu brāļiem steidzies palīgā
Uz nāves lauku.

Svin pļaujas svētkus kara dievs:
Ne vārpām vien būs locīties;
Dažs plāvējs krita.
Bet līdzās druvas pļāvējam
Ir tavam zaļam vaiņagam
Tur stunda sita.

No Daugavas pār Lielupi
Skrien baltiem spārniem baloži
Uz tēva sētu:
Viens stars ir dzisis Daugavā,
Zieds Rīgas dārzā novīta,
Kas dziedēs rētu?

Kas atdos neatdodamu,
Kas radīs neatrodamu?
Ai bēdu diena!
Bet tautas gaitā drūmajā
Kā jaunu laiku cerība
Mirdz zvaigzne viena.

Tas bij viņās tumšās dienās, kad par Latviju tika kauliņi mesti: baigi briesmu padebeši draudeja no austrumiem un rietumiem. Daudzgalvains pūķis, rīkli izplētis, splāva sēru un uguni, un grasījās aprīt jauno Latviju. Un katrs, kam krūtis pukstēja tēvzemes sirds, nāca tai palīgā: politiķis ar savu prātu, dzejnieks ar savu kokli, žurnālists ar savu entuziasmu, zinātnieks ar savu gudrību, kareivis ar savu zobinu... Tad, šīnī brīdī, arī tu, Elza, pienāci klāt Latvijai un rūpju pilna noraudzījies, ko tu varētu dot, lai paliktu Latvija. Tu nebiji politiķe, jo tava izglītības gaita bij vēl turpināma, tu nebiji dzejniece, jo tavās rokās nebij kokle, tu nebiji žurnāliste, jo nebiji runājusi uz masām, tu nebiji zinātniece, jo tavš vaigs bij vēl pavasara saules pilns, tu nebiji kareive, jo tev nebij zobina... Un iztrūcies tavš skatiens raudzījās Latvijas seją, kur tēvzemes glābšana bija tuvāko acumirkļu darbs, jo citādi to aprītu pūķis. Un kautrīgi tu čukstēji, pieglaudusies Latvijai viņās grūtākā brīdī:

„Man taču nekā nav, ko tev varētu dot...
Tikai mana dzīvība“... Bet kas spēja par tevi vairāk dot?

Tagad tapušās Latvijas aizvējā puškojam tavas dzīvības piemīņu ar šiem vientiesīgiem ziediem...

Tu savu dzīvību neesi veltī atdevusi...

Lapkritī, 1920.

Vairāk kā pieci gadi mūs šķir no Elzas Žiglevices traģiskās nāves dienas. Ar brīvības cīnītāju asinīm slacītā sēkla nesusi bagātus augļus: Latvijas valsts noorganizējusies, dien' no dienas tā nostiprinājas savā iekšējā un ārējā uzbūvē, pieņemas viņas saimnieciskā labklājība un garīgā kultūra. Bet gadi aiziedami nav aiznesuši Elzas Žiglevices piemiņu: taisni otrādi — jo vairāk mēs attālinājamies no viņām lielām vēsturiskām dienām, jo gaišāki mūsu atmiņā un vēsturiskā perspektīvā paceļas Elzas Žiglevices cēlais tēls, viņas tēvzemes mīlestības un varonības veidols, viņas dzīvības svētais upuris. Šī Elzas Žiglevices gaišā atmiņa un sabiedrībā un presē atklāti izteiktie norādījumi paskubināja šo piemiņas lapu sastādītājus pa jaunam tās sniegt sabiedrībai, lai gan viens no šā izdevuma ierosinātājiem bij. Latvijas Preses Biroja direktors Ed. Freijvalds nav vairs starp dzīvajiem. Šinī izdevumā vispirms izlaboti daži misēkļi, uz kuŗiem ar grāmatiņu iepazīnušies darīja uzmanīgus Elzas Žiglevices tuvākie piederīgie, otrkārt, šo izdevumu sastādītājiem izdevās patīkami ilustrēt, jo izrādījās, ka Elzas Žiglevices vecāku ģimenes archīvā uzglabājušies vairāki viņas fotografiski uzņēmumi, treškārt šo izdevumu izdevās paplašināt ar dažām Elzas Žiglevices jaunības draudzeņu interesantām atmiņām, īpaši T. Muškes kdzes uzzīmējumiem, prāvesta Roznieka atmiņām, pulkveža Zemitāna, Dr. K. Barona iespaidiem un citiem. Ar jauku liriskas ziedu, veltītu Elzas Žiglevices piemiņai, šo izdevumu pušķo docents L. Bērziņš.

Lai Elzas Žiglevices gaišais, skaidrais jaunavas-varones tēls iesilda joprojām mūsu tautas jauno paaudzi uz augstiem tikumīgiem ideāliem un karstu tēvzemes mīlestību!

Pavasārī, 1925.

I. Laikmeta notikumi.

Pasaules kaŗš sagrāva veco pasauli. Viņš sagrāva nevien lielas politiskas valstis, kuŗas, tikai uz mechaniska varas principa būvētas, idejiski nebij spējīgas vai nebij gribējušas ievērot tās cilvēcības atziņas, ko deviņpadsmitā gadusimteņa pēdējā pusē un divdesmitā gadusimteņa sākumā bij izveidojusi cilvēka doma un meklētāja prāts. Bet pasaules kaŗš sagrāva arī veco uzskatu pasauli, kur spīdošā čaula sen vairs nesedza satura, kur priekšrocības dibinājās uz vēsturisku netaisnību, kur muļķība valdīja par veselu prātu, tukšība par kodolu. Šinī lielajā pasaules ugunsgrēkā, skaitot no kaŗa pasludināšanas dienas, tika līdzī ierauta arī Latvija un latviešu tauta. Latviešu tautas likteni šinīs gados gājusi cauri vissmagākām vēstures dzirnavām un daudzkārt ir bijuši brīži, kad pat karstākie patrioti piespieduši rūpju pilno pieri pie rūts, raudzījušies melnā, nezināmā notikumu naktī un ar bažām sev prasījuši: Būs vai nebūs Latvija? Paliks vai tiks iznīcināta kultūrālā latviešu tauta?

Latvijas tapšanas dziļākie pavedieni meklējami jau deviņpadsmitā gadusimteņa pirmā pusē. Latviešu kultūrālā patstāvība un saimnieciskā nostiprināšanās nebij patīkama ne vāciešiem, kā agrākiem zemes kolonizātoriem, ne krieviem, kuŗus vēstures uzplūdi kādus pāris gadu simteņus bij iecēluši par Baltijas kungiem. Krievu-vācu savstarpējās cīņas, kas spilgtu raksturu pieņēma Aleksandra III valdīšanas laikā, latvieši, pateicoties Valdemāra, Brīvzemnieka un citu savu darbinieku politikai, ieguva kultūrālu stāvokli un grasījās nostiprināties saimnieciski, piekopjot dažādas saimnieciskas organizācijas. Bet 1905. gada revolūcijas notikumi vienādā mērā atvēra acis ka vāciešiem, tā krieviem. Latvieši draudēja Latvijā palikt par kungiem. Ar soda ekspedīciju uguni un zobenu, muižnieku vadībā, tika izravēta šī ideja no latviešu tautas. Vēl vairāk — tad jau tika

vērti pirmie pavedieni tiem plāniem, kuņiem vajadzēja realizēties reiz gaidāmā valstu karā un beigties ar latviešu tautas iznīcināšanu Baltijas jūras piekrastē.

Plāns bij sagudrots gudri. Bez laba šautenes šāviena vācieši ieņēma Kurzemi.

Krievu valsts ierēdņi, vācu nodomu izvedēji Latvijā, Kurlovs, Nabokovs un kompanija, ar varu izdzina latviešus no Kurzemes, nodedzināja mājas, iznīcināja sējumus, nolaupīja zemkopības rīkus. Simtiem tūkstošiem latviešu bēgļu aizklīda Krievijā, tūkstoši nomira ceļā, citiem vajadzēja iet bojā Krievijā.

Kurzeme tika okupēta. Bez žēlastības Vilhelms II sagrauzīja latviešu tautas dzīvo organismu divās daļās. Tagad tas taču vairs nevarēja dzīvot. Baltijas muižniecība berzēja rokas. Ar skubu tika izstrādāts Kurzemes zemju kolonizācijas plāns ar vāciešiem.

Bet šos spīdošos nodomus zināmā mērā izjauca latviešu strēlnieku bataljoni. Rīgas ieņemšana novilcinājās. Vajadzēja ņemt palīga lieliecinisma baciļus, lai salauztu latviešu armijas spirtgo organismu. Tomēr latvju kareivju aizstāvēšanās darbs pie Daugavas saistīja šeit prāvus vācu spēkus un tāda ziņa savukārt sekmēja Sabiedroto uzvaru rietumu frontē. Ar Vācijas sakaušanu sabruka arī krievu-vācu reakcijas taisītie plāni par latviešu tautas iznīcināšanu.

Bet Latvijas valsts radīšana vēl arvienu prasīja lielu neatlaidīgu darbu un grūtus upurus. Vācu okupācijas varas organi kavēja Latvijas valdības organizēšanas darbu un vāciešiem evakuējot Latviju, tiem pa pēdām nāca pakal lielinieki. Tikai Liepājā Pagaidu valdība varēja organizēt militāru pretestību. No janvāra līdz jūnijam (1919.) pagāja, kamēr Kurzemi un Vidzemi iztīrīja no lieliniekiem.

Tad vācu reakcija izdarīja pēdējo triecienu Latvijai. Avantūrists Avalovs-Bermondts bij diezgan noderīgs, lai no mugurpuses uzbruktu Latvijai, kuņas galvenie spēki visi bij saistīti lielinieku frontē. No oktobra līdz decembrim (1919.) vārda patiesā ziņā turpinājās latviešu Lāčplēša cīņa ar melno bruņinieku. Paldies Dievam — Lāčplēsis uzvarēja. Bet — par kādu cenu ?

Cik bij to, kas tad ticēja Latvijas valstij? Še vajadzēja t i c ī b a s, jo prāta argumentu bij par maz, lai stātos pret skaitliski un tehniski pārsvarā esošo pretinieku un to uzvarētu. Un cik bij to, kas šo savu ticību ar nāvi apliecināja, ziedodami savu dzīvību Latvijai?

No šī stāvokļa jāraugās uz Elzas Žiglevices darbu vēsturiskās oktobra dienās. Smalkjūtīgā, kautrā jaunava, kuņa bēga no ārīguma un izlikšanās, savā sirdī dega par Latviju un visa viņas darbība notika pilnīgi apzinīgi. Tas atņem viņas nāves gadījumam katru nejaušības raksturu. Ja tā, tad Elzas Žiglevices vārds pelna, ka to atzīmējam starp citiem par mūsu tēvzemi kritušiem kareivjiem, caur ko viņas, kā sievietes, varonības piemērs iegūst divkārtu morālisku nozīmi. Kādā dzejoļu ciklā dzejniece Anna Brigadere attēlo šīs vēsturiskās dienas (8. oktobris - 11. nov. 1919.)

Atmirdz Rīga.

It kā īstā vārdā saukta
Atmirdz Rīgas vecā seja
Kā no gaŗa miega traukta,
Miega simtusimtgadēja.

Un lūk, viņas slavu cilda
Tur tāds bruņnieks baskājietis.
Kas to tūkstots mūŗus bilda,
Tūkstots mūŗus par to cietis.

Senie kungi zūd kā alās,
Slepus naidā zvērotāji,
Latvji viņu darbā dalās,
Jauno laiku vērotāji.

Strādnieks, pilsons likdams lietā
Visu sevi, darbā klusā,
Nāvei spītot steidzas vietā
Granātu un mīnu krusā.

Un par sievietības slavu —
Sārta roze vēl no rīta —
Jauno dzīvību dod savu,
Up'ru dziņas nāvē dzīta
Elza Žiglevice.

II. Bērnība un skolas gadi.

Elza Žiglevice dzimusi Kurzemē, Kronabērmuižā, 5. septembrī (24. augusta v. st.) 1898. g., kur viņas tēvs, Kārlis Žiglevics darbojās kādu laiku kā ārsts. Taču Elzas bērnības dienas norisinājās ne Bērmuižā, bet Slokā, kur pārnāk gadusimteņu maiņā viņas tēvs, iecelts par Slokas kroņa ārstu un bieži par Rīgas apriņķa ārsta vietas izpildītāju. Vecāku uzmanīgā gādībā un krietnā audzināšanā Elza pavada bezrūpīgas bērnības dienas, gan māju dārzā, gan pie Lielupes; sevišķs notikums mazās dzīvē ir gadskārtēji izbraukumi uz Lietuvu pie vectēva un vēlāk pie tēvoča, kuŗš mazo Elzu ļoti mīlo un pūlas tai sagādāt visādus priekus, starp citu lidošanu ap skrejķoku.

Elzas dzimšanas vieta Kroņabērmuižā.
(Toreizējā aptieka.)

Elza mācās saliekamo ābeci.
(1903.)

Pirmie bērnības gadi Kroņabērmuižā.
(1899.)

Pirmo mācību Elzai sniedza māte un vēlāk mājskolotājas. Piederīgie atceras Elzu kā apdāvinātu meiteni, kuŗa jau četrus gadus veca iemācījusies lasīt grāmatu. Pateicoties rūpīgai mājas sagatavošanai, Elza 13 gadus veca iestājās Rīgā, Lomonosova sieviešu ģimnazijas IV klasē. Te viss gāja stingri, pēc turīgu aprindu prasījumiem, noteikti krieviskā garā. Klasē bij tik dažas latvietes. Bet audzinātāji ar savu rusifikācijas sistēmu sasniedza taisni otrējādo: gan lasot, gan satiekoties ar skolas biedrenēm, Elzas uzskati sāka attīstīties noteikti nacionālā virzienā.

Elza ķer stīrņiņu mājas dārzā Slokā.
(1901.)

Elzas bērnības priekš pie tēvoča Lietavā.
(1906.)

Tiklab piederīgie, kā draudzenes atceras Elzu ka dzīves priecīgu, visai darbīgu un atsaucīgu jaunavu. Nekad tā nesūrojusies par dzīves grūtībām, par zaudējumiem un vilšanos. Sākoties pasaules kaŗam Elza dzīvi piedalās pie ziedojumu vākšanas kareivjiem. Savu skolnieces kabatas naudu tā labprāt ziedo kareivjiem — nopērkot par to kareivjiem šokolādi vai citus sīkumus. Reiz māte Elzai iedod naudu jauniem zābakiem, jo vecie pavisam nonēsāti. Kad Elza pārbrauc pie vecākiem Slokā, māte redz, ka Elzai salaboti kājās tie paši vecie zābaki. Sāk iztaujāt. Sarkdama un kautrēdamās jaunava atzīstas, ka zābaku naudu ziedojsi trūcīgiem strēlniekiem, jo viņai „esot tie paši vecie zābaciņi vēl labi.“

1915. gada maijā Elza Žiglevice pabeidz Lomonosova ģimnazijas VII klasi. Bet draudošie kaŗa notikumi un vispārējā Rīgas jūrmalas un Rīgas evakuācija traucē Elzai Žiglevicei ilgāk uzturēties Rīgā. Ar saviem vecākiem tā pāriet uz Maskavu, kur tā paša gada septembrī iestājas fon Dervisa ģimnazijas VIII klasē, kuŗu beidz 1916. gada maijā ar mājskolotājas tiesībām, izvēlēdamās matēmatiku kā speciālu priekšmetu. Tiklab šeit, kā arī Rīgā, tā mācās ar īsti teicamām sekmēm.

1916. gada septembrī Elza Žiglevice iestājās kā studente Maskavas Augstākos sieviešu kursos fizikas-matēmatikas fakultātē. Šinīs kursos tā studēja divus semestrus matēmatiku.

No šiem laikiem uzglabājušās dažas Elzas Žiglevides vēstules, rakstītās draudzenei Margrietai Celmiņai Rīgā. 1916. gada ziedonī Elza raksta:

„Cik jauki ir vasaras naktī uz laukiem attaisīt logu vaļā un spēlēt klavieres! Un kā es priecājos uz piektdienas koncertiem Sokoļņikos! Nostājamies jau piecos pie barjēras, koncerti sākas tikai deviņos. Koncerts bija ļoti, ļoti jauks, kad Sobinovs dziedāja, tad man tas tā gāja caur visiem

kauliem. Sokoļņikos ir jauki koncerti, tādi, kādus mēs Baltijā nedabūjam dzirdēt, pasakainā dārzā. Dārzā zied un smaržo rozes, fontāns burbuļo. Sevišķi jauki ir tur, kad mēnesis spīd.“

Kādā citā vēstulē Elza jūsmo par franču grāmatām, kuŗas tā lasa no bibliotēkas, raksta par jauki pavadīto vasaru, izbraukumiem zaļumos un t. t. Uz draudzenes izbrīnīšanos, ka tā izvēlējusies matēmatiku par savu studiju priekšmetu, Elza raksta:

„Tu, mīļā, brīnies, ka es matēmatiku studēju? Redzi, tā kā Tev patīk pačkāties ar krāsām, man patīk rīkoties ar skaitļiem. Es esmu ar saviem kursiem ļoti apmierināta.

Tā — vajag pastrādāt, pastrādāt, un tad atkal priecāties uz nebēdu, tad arī viss dara daudz vairāk prieka! To piedzīvoju tagad pate pie sevis.“

Bet nekad tā nevar aizmirst Latviju. Atkal un atkal Elza atgādina dzimteni. Un tā runājot par Maskavu un viņas jaukumiem, vēstulē pasprūk vārdi:

„Man briesmīgi iegribējās braukt uz Vidzemi! Stādījos sev tik dzīvi priekšā Vidzemes laukus, mežus un pļavas. Iedomājos, ka mēs sēdētu ar Tevīm mēnesnīcā uz Gaujas krasta!“

Bet lielie kara notikumi atkal pārtrauc Elzas Žiglevices izglītības gaitu. Tikai vienu gadu tā var Maskavā studijas turpināt. 1917. gada ziedonī tā pārbrauc ar vecākiem Rīgā, bet tā paša gada septembra pirmās dienās, kad Elza gatavojas doties atkal uz Maskavu, vācieši ieņem Rīgu. Jaunava jūtas ļoti nospiesta šinīs apstākļos. Bieži tā ar savām draudzenēm runā par frontes pāriešanu, par iestāšanos mūsu armijā. Ar vācu kareivjiem tā runā nelabprāt un sarunās ar tiem ir īsa un strupa.

Margrieta Celmiņas jkdze atceras Elzu kā dzīvu, jautru, darbīgu un pieticīgu jaunavu. Viņa neprasījusi sev daudz no dzīves, pat mazākais nieciņš, ko tai tuvinieki, vai draudzenes uzdāvināja, darīja tai neliekuļotu prieku. Vasarā Elza ļoti mīlējusi lauku dabu un dziedājusi ar draudzenēm tautas dziesmas. Biruta Jaunzemes kdze atgādinājas, ka viena tāda iemīlota tautas dziesmiņa Elzai bijusi:

„Padziedam mēs māsiņas,
Nu mēs vienā pulciņā...“

Bet Elzai Žiglevicei piemītošā enerģija un dzīves priecīgais pasaules uzskats arī ļaunajos kara laika apstākļos drīz vien gūst virsroku par skumjām. Viņa sāka čakli mācīties angļu valodu un pateicoties savām valodas spējām, drīz vien iegūst teicamas sekmes.

Tāpat Elza mācās mūzikā pie pianista Šuberta. Bez tam daudz lasa un interesējas par visiem tekošiem notikumiem. Kara apstākļu dēļ lielākas sekmes gan nevarēja būt Elzas Žiglevices studijām Baltijas tehniskā augstskolā, kur tā studēja komerczinības.

Pie šiem Elzas Žiglevices bērnības un skolas gadiem pierindojamas arī prāvesta V. Roznieka atmiņas Slokā, Elzas bērnības vietā. Viņas vecāku mājas prāvests V. Roznieks ir allažīgs viesis un māju draugs. Prāvests atceras mazo Elzu jau no 4. dzīvības gada. Tā bijusi modrs, dzīvs, jautrs bērns. Jau kā skolniece Elza parādījusi stipru reliģiozītāti, kas sevišķi bijis redzams viņas iesvētīšanas laikā. Kamēr citas jaunekles, kas pilsētā apmeklējušas skolu, likušas iesvētīties pilsētā, Elza gribējusi iesvētīties Slokā, pie vecākiem, un skolas brīvlaikā gājusi pie prāvesta iesvētīšanas stundās. Iesvētīšanas mācības laikā un dažkārt arī vēlāk Elza labprāt mīlējusi izrunāties par reliģijas jautājumiem un parādījusi īstu skaidru bērna ticību uz Dievu un Jēzu Kristu kā Dieva dēlu. No šīs Elzas Žiglevices dziļi reliģiozās dabas prāvests atvasina viņas dziļo mīlestību uz tautu un viņas cienību pret citu pārliecību un reliģiskiem ieskatiem.

Pēc sava rakstura dāvanām Elza Žiglevice bijusi meklētāja, tas parādījies viņas interesē par reliģiju, kā arī zinātnēs, īpaši dabas un matemātikas zinātnēs. Viņa neapmierinājusies ar lietu virspusi, bet gribējusi visur iespieties parādību pirmcēloņos un sakarībā.

Mācījies prāvests pazīt Elzu Žiglevici arī kā rūpīgu mājas māti viesojoties pie viņas vecākiem. Grāmatas un studijas nav aizklājušas tai ikdienas dzīvi, labprāt tā saimniekojusi pa virtuvi un pie galda, savienodama tā sevī ideālas un saprātīgas jaunavas īpašības, kuŗa cenzdamās pēc augstākiem mērķiem, neaizmirst arī sievietes lielo uzdevumu ģimenes un mājas dzīvē.

Mīlējusi Elza arī mūziku, sevišķi klasisko un labprāt pati spēlējusi klavieres. Klasiskās mūzikas meistari bijuši viņas mīļākie draugi. Atceroties Elzas Žiglevices tēlu, kas bijis apstarots no klusa, skaidra iekšēja tikuma, iekšējas reliģiōzitātes, darba prieka un mīlestības uz saviem vecākiem un tautu un dabu, prāvests domā, ka tāds lai būtu latviešu jaunavas un mātes ideālais tips.

Elza Žiglevice kā līdzdarbiniece labdarības izrikojumā. (1912.)

Dr. K. Žiglevica ģimene. (1911.)

Elza Žiglevice ziedonī pastaigājoties ar savu tēvu.
(Maskavā, 1916.)

III. Pirmie soļi sabiedriskā darbā.

Elzas Žiglevides dzīvā, atsaucīgā daba skubināja to jau kā ģimnazijas vecāko klašu audzēkni un vēlāk kā studenti interesēties par visiem mūsu sabiedriskiem notikumiem un piedalīties, kur tas tai kā sievietei bij iespējams un veicams, sevišķi dažādos labdarības pasākumos. Viņa nenolaiž arī rokas vācu okupācijas varas smagajā valdīšanas laikā. Toreiz vienīgā, kas Rīgā atgādināja latvietību ar savām kultūrālām prasībām, bij Latviešu Izglītības Biedrība. Bez pirmmācības skolām šī biedrība ierīko arī latviešu vidusskolu. Ievērojot lielo latviešu bēgļu saplūdumu Rīgā, skolēnu sastāvs vidusskolās ir ļoti dažāds. Lai tie spētu sekot mācībām, biedrība ierīko trūcīgiem bēgļu skolēniem vakaros sagatavošanas stundas. Tajās strādā arī Elza Žiglevice. Strādā ar visu savu darba dedzību un nodošanos un pierunā, lai arī draudzenes piedalās šinī darbā.

Līdz ar citu jaunatni tā sapņo par patstāvīgu Latviju. Žņaudzošs ir lielinieku terrora laiks. Kad beidzot Rīga atbrīvota un Latvijas Pagaidu valdība jūlijā (1919.) var atgriezties Rīgā, Elza Žiglevice ir tās latviešu inteliģences vidū, kuŗa rīko valdības sirsnīgu saņemšanu. Kad Rīgā sākas Latvijas valsts organizācijas darbi plašākos apmēros, Elza Žiglevice meklē piederīgu nodarbošanos. Viņa tādu atrod Latvijas Preses Birojā, kuŗam, bez visas preses informācijas, toreiz piekrita svarīgs un daudzpusīgs valstiskas propagandas uzdevums iekšzemēs un ārzemēs. Preses Birojā Elza Žiglevice darbojas ka angļu laikrakstu referente. Viņai ir vēl grūtības ar latviešu literārisko valodu. Latviešu skolas trūkums stipri jūtams šinīs pirmajos stila mēģinājumos. Bet Elza Žiglevice neatlaižas. Viņa studē čakli „Mūlenbachu un Endzelīnu“ un daudz lasa. Viņa priecājas par katru mazāko gabaliņu, kuŗš var parādīties atklātībā, un katrs panākums piedod viņas enerģijai jaunus spēkus.

Bet bez saviem tiešiem darba pienākumiem arī šeit Elza Žiglevice grib plašāki strādāt, kur vien tas pēc viņas domām nāktu Latvijai par labu. Še viņa ņem palīgā savas angļu un franču valodas prasības. Kur iespējams sabiedrībā viņa labprāt satiekas ar angļu un franču priekšstāvjiem, vai sabiedriskos izrīkojumos vai sagaidot tos atbraucot, vai citās svinībās, un sarunās cenšas pēc iespējas tos objektīvi un plašāki informēt par Latvijas apstākļiem un latviešu tautas dzīvi pie krieviem un vācu okupācijas laikā.

Tā pienāca oktobra dienas. Elza Žiglevice sapņo atkal par studiju turpināšanu. Kāds prieks! Tagad to varēs darīt tepat Rīgā, Latvijas valsts Augstskolā. Viņa sagatavojas iestāties juridiski-ekonomiskā fakultātē 27. septembrī 1919. Elza Žiglevice iesniedz lūgumu Latvijas universitātes rektoram uzņemt to ekonomiski-juridiskā fakultātē. Šis lūgums tiek ievērots. Elza Žiglevice ir studente.

Tad — Bermondta aeroplānu rūkoņa pār Rīgu un lielgabalu graudieni pārvelk strīpu. Nav vaļas par studijām vairs domāt. Kur es varētu visderīgāka būt, ko es varētu vislabāk darīt? — ar šādiem jautājumiem rūpju pilna Elza Žiglevice oktobra dienās griežas pie saviem tuvākiem darba biedriem. Te — Preses Biroja sēdēt — referēt par avīzēm. Nē, tas pulka par maz priekš tām briesmām, kas draud Rīgai, kas draud Latvijai, pulka par maz priekš tās nacionālās pārliecības, tā spēka, drosmes un ideālisma, kas kūsāja Elzas Žiglevides sirdī. Aicinājums, piedalīties Sieviešu Palīdzības Korpusa darbos, viņai nāk kā atpestījums. Vai viņu tikai pagaidām atsvabinās no Preses Biroja darbiem? Bez šaubām — lai iet tur, kur sirds visvairāk skubina, lai dara to darbu, kas acumirkļi tai visnepieciešamāks izliekas un kur tas visvairāk svētības atnesīs.

Bet Rīgas apdraudētais stāvoklis tiek katram redzams. Arī tuvākiem piederīgiem. Mātei nobirst kāda slepus asara. Mātes sirds doma, ka meitai vajadzētu sevi saudzēt, un nedoties briesmās ar savu jauno ziedošo dzīvību. „Bet māmiņ,“ — saka Elza, — „ja visi tā domās kā tu, un atrausies, kas tad to darbu darīs!“

IV. Traģiskā diena.

Sākot no 10. oktobra 1919. Bermondta pulki ieņēma visu Pārdaugavu. Mūsu kareivji visnotaļ nostiprinājās Daugavas labajā krastā, aizstāvēdami pilsētu. Rīgu nemītīgi apšaudīja vācu smagie lielgabali, pat ar smacīgiem lādiņiem, pastāvīgi tarkšķēja ložmetēji, svilpa flinšu lodes. Visi, kas vien spēja ieročus nest un kuŗu krūtīs dega tēvzemes mīlestība, cīnījās frontē, jo no mūsu kareivju varonības atkarājās nevien Rīgas, bet visas Latvijas valsts liktenis. Katra diena prasīja smagus upurūš gan ar kritušiem, gan ievainotiem. Krita gan kareivji, virsnieki un apakškareivji, krita no sanitārpersonāla, krita civiliedzīvotāji. Nespēdami pilsētu ieņemt ar apiešanu, Bermondta pulki raudzīja tai nodarīt vislielāko postu, to tieši apšaudīdami. Cik neganta un vispār modernā karā nepielaižama bij pilsētas apšaudīšana, liecina starp citu Francijas militārpriekšstāvja kolonela Diparké pazīstamā radiotelegramma Bermondtam Jelgavā no 15. oktobra, kuŗā tam piedraud ar kakla valgu. Drupās pārvērstās namu rindas Daugavmalā bija gaišrunīgas šo smago dienu liecinieces.

Bet latviešu tautas dzīvības organisms šinīs kritiskās dienās pierādīja savas vislielākās pretimturēšanās spējas un savu vislielāko sīkstumu. Organizējās armija, organizējās armijas apgādība, organizējās sabiedrības pašdarbība, lai armija varētu veikt savu lielo darbu. Pie šiem sabiedriskiem pašdarbības veidiem bez šaubām pieder Sieviešu Palīdzības Korpusa organizēšana, kuŗas priekšgalā sākumā darbojās Tautas Padomes priekšsēža Čakstes kdze. Jau oktobra pirmās dienās starp citu Sieviešu Palīdzības Korpusa ierīko kareivju ēdināšanas punktu Latviešu Biedrības namā (Merķeļa ielā). Šī ēdināšanas vieta ir atvērta kareivjiem dienu un nakti, un oktobra vidū tur vien paēdina 4000 kareivju dienā. Cik lielam tur nevajaga darboties saimniecības aparātam, lai darbus kā pienāktos veiktu! Un visu lielo darbu vairumu veic Sieviešu Palīdzības Korpusa ar labprātīgiem spēkiem — sievietēm un jaunavām, kas nākušas valstij šinī grūtā brīdī palīgā.

Šo enerģisko darbinieču vidū viena no dedzīgākām ir Elza Žiglevice. Kur vajaga palīga roku, viņa visur ir klāt. Viņa ir tāda dzīves spara un dedzības pilna, ka liekas bailes nemaz organiski nevar just. Ne smago lielgabalu dārdoņa, ne ložmetēju troksnis viņu nebiedē. Pirmās cīņas dienas karstumā viņa iznēsā kareivjiem pusdienas. Rajons stipri tiek apšaudīts, ievaino nevien kareivjus, bet arī nejaušus gājējus, kuŗiem izgadās šī rajona tuvumā staigāt. Uzzinājusi, ka izsalkuši kareivji grib ko iebaudīt, Elza Žiglevice dodas uz Latviešu Biedrības namu pēc ēdiena. Ielējusi to divos katliņos, apgādājusies ar vajadzīgo maizi, Elza Žiglevice, pa katliņam rokā nesdama, dodas pie kareivjiem. Biedrībā kāds no darbiniekiem atgādina, ka ēdienu nevar iznest. Elzu tas neapmulsina. Kad kareivis pavisam nevar pozīcijas atstāt un ilgāku laiku nav nekā baudījis? Elza negriež uz ierunām vērību un aiziet. Izejot no biedrības tā sastop Margrietas Celmiņas jkdzi, savu draudzeni. „Nu, žigli, žigli! Palīgā kareivjiem ēdienu nest!“ jautri uzsauc Elza un aiziet, kur to sauc patriotiskais un cilvēcīgais pienākums. Viņas ceļš, kopā ar Muškes kdzi un vēl kādu paziņu, to ved pie kareivjiem, kuŗi ieņēmuši savas pozīcijas uz Esplanādes lauka. Piepeši, katedrāles tuvumā, netālu no Elizabetes un Brīvības ielas stūra smagi šņākdama un svelpdama kāda granāta šķeļ gaisu pār jaunavu galvām. Granāta eksplodē turpat ar briesmīgu troksni. Kad uguns un dūmi izklīst, Elza Žiglevice guļ gar zemi asinīs. Viegli ievainoti arī daži kareivji. Elza dzīva. Bet tai sadragātas abas kājas, sevišķi grūti kreisā. Kāds kareivis, kas gadījies tuvumā, pirmais piesteidzas tai palīgā. Satriekts kareivis paceļ jaunavu un līdzcietīgi runa, ka tai laikam kājas pagalam. „Kas nu par bēdu par manu kāju — caur sāpēm smaidīdama runā Elza Žiglevice — „bet to Rīgu gan noturiet!“

10. oktobrī pilsētu sevišķi stipri apšaudīja. Līdz pilsētas kanālim bija pirmais apšaudīšanas rajons, kur gāja tikai militari. No kanāļa līdz Elizabetes ielai apšaudīšana bija lēnāka, taču arī šinī rajonā un vēl tālāk granātas krita Vērmaņa dārzos, mājās un uz ielām, nāvēdamas cilvēkus. Māju durvis stāvēja aizslēgtas, logi pievērti, lai sprādzieni nesaplēstu rūtis. Dr. K. Barons, kas dzīvoja Purgaļa mājā, Tērbatas ielā 1/3 tātad izcietā līdz visas apšaudīšanas briesmas. Patlaban ārsts atgriezies mājās, jo bija izsaukts sniegt kādam ievainotam palīdzību. Atkal ass granātas sprādziens tuvumā, tā ka visas mājas sienas nodreb. Pēc dažām minūtēm ārsts dzird, ka zvana pie durvīm. Viņš atver. Kāda uztraukta jaunava lūdz viņu sniegt palīdzību viņas biedrenei, kuŗa, pienesot ēdienu kareivjiem, nupat ievainota no granātas šķēpeles dēstījumu stūrī. Nekavējoši Dr. K. Barons steidzas šurp. Elza Žiglevice guļ dēstījumu stūrī, arteziskās akas tuvumā, citādi viņas miesas veselas, tikai abas kājas saplosītas. Jaunava parāda lielu varonību. Neviens kunkstiens, neviens vairs nenāk pār viņas lūpām. Ievainoto ieceļ pulkveža Zemitāna automobilī, kuŗš tur piebraucis dažas minūtes pēc sprādziena, un noved uz slimnīcu. Ārsti sniedz tai pirmo palīdzību, atfira saplosītās kājas. Pirmais jautājums: kā glābt ievainoto. Dr. K. Barons domā, ka ievainotā glābjama, amputējot sadragātās kājas. Bet jaunavas jaunā, svaigā seja nedod liecību, ka tā būtu jau pilngadīga. Kas izveseļošanās gadījumā atbildēs piederīgiem par noņemtām locekļiem? Dr. K. Barons grib atbildību uzņemt uz sevi. Ārsts izrunājas, izrādās, ka Elza jau pilngadīga un lūdz visu darīt, ko prasa ievainojuma stāvoklis. Pēc brūces aptīrīšanas un pulsa pārbaudīšanas, ārstiem šķietas, ka jaunavas stiprā daba varbūt nāks tai palīgā un varēs apmierināties tikai ar vienas smagāk dragātas kreisās kājas noņemšanu. Diemžēl šīs cerības nepiepildījās.

No sākuma ir cerības, ka jaunava paliks pie dzīvības, lai gan — gatavojās uz to, ka vairāk ievainotā kreisā kāja būs noņemama. Tas ir sāpīgi katram, vēl sāpīgāki sievietei, kuŗas dzīvē aistētiskam elementam pieder ne mazā vieta, bet jāapmierinājas ar nenovēršamo, paliek taču dzīvība, paliek darbs, paliek mūžam skaistā daba. Ievainotās tuvākās draudzenes un darba biedri dzīvi atsaucās uz nelaimi. Pienāk puķes, pienāk līdzjūtības vēstules. Ministru prezidents K. Ulmanis, izsakot ievainotai līdzjūtību, atzīmē to, ka „īsta Latvijas Meita, likusi ķīlā savu dzīvību par Latvijas nākotni, palīdzēdama kareivjiem viņu grūtajā cīņā.“ Preses Biroja evakuētie

līdzstrādnieki Cēsīs cildina Elzas Žiglevices cēlo tēvzemes mīlestības piemēru un stāda to kā paraugu latviešu sievietei. Tuvākās draudzenes parāda tai sirsnību, kāda tik jauki piemīt jaunībai.

17. oktobrī izdarīja operāciju, pie tam vairāk ievainoto kreiso kāju noņēma. Ar apbrīnojamu varonību un izturību Elza Žiglevice panesa visas ciešanas. Neviena vaida, ne kunkstiens, ne pārmetums, ne nopūta nenodeva viņas pašlepnumu. Slimnīcā, kur visur apkārt bij ciešanas un vaidi, viņa ar savu piemēru ienesa daudz garīga stipruma, un pašsavaldīšanās spēka, ar lielu smalkjūtību saudzējama savējos.

Otrā dienā pēc operācijas Elza Žiglevice raksta no slimnīcas draudzenei, to mierinādama: „Ar mani nemaz nav tik slikti; varēja būt ļaunāki. Pēc 1½ mēneša varēsim pastaigāties, es gan ar vienu lieku kāju. Tas vis nemaz nav tik briesmīgi, kā tas izklausās un to visu var panest, sevišķi, kur visi cilvēki tik mīļi.“

Bet pēc operācijas stāvoklis neuzlabojās. Ievainotā izturējās līdz galam ar to pašu varonību, kā ievainojuma pirmās dienās, bet kāda nojauta lika arī Elzai Žiglevicei sagatavoties uz nenovēršamo. „Māmiņ, tagad es zinu, cik viegli zaldātiņi mirst,“ — saka vēl pie apziņas esošā Elza Žiglevice uz savu māti, un šie vārdi izlīdzina viņu ar dzīvi un rūgto nāves biķeri. Viņa savam pienākumam palikusi uzticīga līdz galam.

Tikai beidzamā nedēļā pirms nāves, ievainoto, kuŗu bija izmocījis drudzis un ciešanas, reizēm pārņēma kā apātija un vienaldzība. Tomēr viņas apbrīnojamā pašsavaldīšanās iet tik tālu, ka viņa nekad neizrāda ciešanas, bet kad to apmeklē draudzenes, lūdz, lai pārklāj rokām segu, ka varētu kustināt sāpēs tirpstošos pirkstus. Kad mīļā draudzene Biruta Jaunzemes kdze to apmeklē kādas dienas pirms nāves, Elza lūdzas: „Esi tik labiņa, pārliecies par mani, lai es varu izraudāties, ka māmiņa neredz.“

29. oktobrī priekš pusdienas Elzu Žiglevici slimnīcā apmeklē viņas iemīļotais dvēseles gans un bērības dienās ceļa rādītājs reliģijā prāvests Roznieks no Slokas. Kādu pusstundu pirms nāves prāvests pasniedz Elzai svētu vakariņu un lūdzis ar to kopā Dievu. Elza parādījusi dziļu dvēseles mieru un ticību. No ievainojumiem Elza smagi cietusi un reizēm gulējusi kā nemaņā. Uz izveseļošanas nebijis vairs cerību.

29. oktobrī 1919. pulksten 2½ p. pusdienas Pirmā Rīgas pilsētas slimnīcā Elza Žiglevice beidza savu jauno mūžu — 21 gada veca. Kā ziedu vēsma aizskrēja dzīve, tomēr ar tik bagātu garīgu saturu, kā tas nav dots ikdienišķiem raksturiem. Darbs un dzeja bij saplūduši vienā idejā, atzīmējot uz visiem laikiem arī Elzas Žiglevices piemiņu Latvijas patstāvības cīņu vēsturē.

Viņas tēvs, Dr. K. Žiglevics 7. oktobrī amata darīšanās bija atradies Slokā. 8. oktobra naktī Sloku bija ieņēmuši Bermondta pulki. Satiksme tagad ar Rīgu pārtraukta. 10. oktobrī ārstam ēdot pie paziņām pusdienu, uznāk pavisam nepārvaramas ilgas pēc piederīgiem Rīgā. Viņš, kas gandrīz nekad nebrauc laivā, 14. oktobrī pēc pusnakts sēžas zvejnieka laiviņā, lai brauktu pa jūru un izceltos Vecākī malā. Izceļas vētra, braucēji pārlaiž nāves briesmas, laiviņu pie Bolderājas apšauda no krasta. Cerēto 8 stundu vietā, tikai otrā dienā plkst. 11 no rīta braucējiem, līdz nāvei nomocītiem, izdodas izkāpt pie Carnikavas. Apejot Ķīšezeru, ārsts ierodas pie savējiem mājās. Nu tas uzzin tuvāki visus notikumus. Vai tā bija dvēseles valoda, kas to sauca mājup pie savējiem. Kā dzejnieks saka:

No Daugavas pār Lielupi
Skrien baltiem spārniem baloži
Uz tēva sētu:
Viens stars ir dzisis Daugavā,
Zieds Rīgas dārzā novīta,
Kas dziedēs rētu?

Vai Elza Žiglevice ar vēl neizpētītiem gara vēstnešiem paredzējusi savu agro nāvi? Viņa atstājusi savas piezīmju burtnīcas, kādā no beidzamām n e j a u š i atzīmējot tās pēdējo lapu ar savas nāves dienas „29. oktobra 1919“ datumu. Šajā burtnīcā tā ierakstījusi izvilkumus no pēdējā laikā lasītām grāmatām: Zelma Lagerlef „Gesta Berlinga“, — Kellermana „Aplamis“ („Der Tor“), Ģetes „Iphigenie auf Tauris“, Cezara Flaišlena „Josta Seyfrieda“, Šillera „Don Karlos“ u. c. Un vai beidzamais izraksts nav labākā liecība par tiem tikumiskiem motīviem, kas Elzu Žiglevici vadījuši viņas jaunajā mūžā: „Darbības un īstās dzīves nodomi nekad nav atliekami, bet tūliņ izpildāmi. Labāk, lai dažs kas neizdodas, nekā viss paliek nedarīts. Kas kaut ko dara, ar to kaut ko jau sev ir ieguvis, jo kas arvien izvairās no darbības, neiegūst nekā.“ (Vagnera vārdi.)

Noslēdzās Elzas Žiglevides piezīmju burtnīcā ar sekošiem Žan Paula vārdiem: „Katra minūte, cilvēk, lai tev ir pilnīga dzīvība. Nicini bailes un iegribas, nākotni un pagātņi!“

Elzas Žiglevides mūžs ir šo vārdu apzieģelējums. Viņa dzīvoja latviešu tautas tagadnei. Viņas piemiņa dzīvo tautas nākotnē.

V. Bēres.

Svētdien, 2. novembrī Rīgā Jāņa kapos guldīja Elzu Žiglevici dzimtenes zemē. Neraugoties uz to, ka arī 2. novembrī taisni ap pusdienas laiku pilsētu diezgan stipri apšaudīja vācieši, pavadītāju kapsētā bij salasījies liels skaits. Kapsētas krāšņi pušķotā baznīca bij pilnum pilna un daudzi palika ārā. Starp apmeklētājiem redzami arī vairāk valdības augstāki priekšstāvji. Baznīcā un pie kapa pavadīšanas vārdus runā mācītājs Ģīms. Pie zārka dziedātāja Malvīne Grinberģe-Viegnere nodzied Bethovena dziesmu:

Uz dzestro kluso kapu
Ļaujiet nu dusēt man iet:
Tur dzidrajās debesu ārēs
Man jūsu sirdīs ir viet’?

Uz kluso, uz kluso dzestro kapu
Ļaujiet nu dusēt man iet,
Tur debesu tēvs nu gādās
Man mūža mājas viet’?

Ziediem pušķotu zārku seši virsnieki iznes no baznīcas un, sēru mūzikai skanot, nones līdz vaļējam kapam. Pie tā vel pēdējos atvadīšanās vārdus runā un uz kapa vaiņagu noliek Sieviešu Palīdzības Korpusa priekšiece Čakstes kdze, Preses Biroja direktors E. Freyvalds, priekšstāvis no studentu rotas. Īsajos vārdos izskan sirsnīga līdzjūtība un skumjas... Mirt tik agrā ziedonī . . . Bet mirt ziedonī, lai mūžīgi paliktu ziedošā piemiņā, ir jauki. Tāds liktenis nav daudziem lemts.

Elzas Žiglevides nāves gadījumā vecākiem pienāk daudz līdzjūtības izteikumu no pazīstamiem, sabiedriskiem darbiniekiem un valsts vīriem. Ministru prezidents K. Ulmanis izsaka savu līdzjūtību viņas vecākiem: „Ar dziļām skumjām saņēmu satricinošo sēru vēsti par Jūsu meitas Elzas Žiglevides nāvi. Ir izpostītas cerības, kuņas mēs visi lolojām, ka viņa atspirgs no grūtā ievainojuma,

ka viņa vēl būs mūsu vidū un ar savu gaišo jaunības ideālismu aizraus uz pašizliedzīgu darbu dzimtenes labā. Sēro tauta, sēro kareivji, jo darīdama drošsirdīgi zem ienaidnieka šāvieniem savu mīlestības darbu priekš viņiem, viņa tika no ienaidnieka granātas ievainota. Elzas Žiglevices vārds neizdzēšami iespiedīsies latviešu tautas sirdī. Cīņā par brīvo Latviju viņa ir visskaistākais piemērs latvju sievietes patriotiskai sajūsmi. Uz visiem laikiem viņa būs cēls paraugs pašizliedzīgā mīlestībā uz dzimteni. Viņa būs latvju tautas mīlulis un lepnums.“

Amerikas Misijas priekštāvis Dr. Orbinsons raksta: „Ar dziļi sajustu nožēlošanu saņēmu vēsti par Elzas Žiglevices pāragro nāvi. Elza Žiglevice zaudēja savu daudzvērtīgo dzīvību caur Rīgas noziedzīgo un neģēlīgo apšaudīšanu. Ir teikts, ka „nāve mīl cildenu darbu.“ Šinī gadījumā tā ir liela patiesība.

Šī drošsirdīgā latvju jaunava mira varones nāvē, jo viņa krita savas tēvijas aizstāvju dienestā.

Mēs visi ne tikvien pēc viņas sērojam, bet apskaužam viņas daiļi slaveno dvēseli.“

Pēc nobeigtas mācītāja runas pavadītāji nodzied pie kapa pēdējo dziesmu: „Esi svētīts, Amen! klusi, Jau viņa augstā vārdā dusi, Kam zem' un debess paklanās.“ Tad kaps sāk pildīties smiltīm, apsegdams puķēm klāto zārku. Pār zemi nāk dzestrs vēlrudeņa vakars, bet liekas, vakara miers tomēr tuvojas, lielgabalu dārdieni, kuņģi pa visu bērņu laiku it kā grāvās pār bērinieku galvām, tomēr paliek klusāki un klusāki. Kas sevi upurējis uz mūžīgas dzīvības altāra, ko tam var darīt vairs lielgabali?

Puķes un vaiņagi pušķoja tikko uzbērtu kapa kopīņu. Puķes un vaiņagi — kā vēstīdami cilvēka dzīvības iznīkšanu, bet dzīvošanu mūžīgā skaistumā — cēlā darbā, cēlā idejā. Un likās, ka zem puķēm Elza Žiglevice runātu sava iemīļotā rakstnieka Mardena vārdus uz visiem tiem, kas to bij atnākuši pavadīt pēdējā gaitā: „Kaisi puķes uz sava ceļa; jo otrreiz tu pa šo ceļu vairs nestaigāsi.“

Bet uz kapa noliktā vaiņaga sārtbaltsārtās lentes bij lasāmi vārdi:

„Tu dzimtenei dzīvību ziedoji,
Tu dzimtenes piemiņā dzīvosi.“

VI. Atmiņas un iespaidi.

Raksturīgas atmiņas par Elzu Žiglevici sniedz viņas tuva draudzene Tonija Muške kdze.

„Elzas Žiglevices gaišais, saulainais, dzīves priecīgais tēls paliks visiem neizdzēšamā atmiņā. Visur, kur viņa gāja, viņa ienesa prieku, dzīvību, sauli. Atceros, kad iepazinos ar viņu okupācijas laikā, tad viņa gan smagi sajuta šo vācu varu, bet viņa nekad neļāva drūmām domām un bezcerībai ņemt virsroku — viņa stipri ticēja, ka latviešu tautai nāks labāki laiki. Un pa šo laiku viņa enerģiski ķērās pie angļu un franču valodas mācībām, un pateicoties savām valodu dāvanām, viņa sasniedza labas sekmes. Un arī šeit parādījās viņas lielā interese par Latviju un latviešu tautu: viņa savu franču valodas skolotāju iepazīstināja ar latviešu literātūru, tulkoja viņai darbus no latviešu rakstniekiem, p. p. dažus Poruka darbus, mēģināja pat mūsu pazīstamākās tautas dziesmas tulkot franču valodā, kā p. p. „Saulīt' tecēj' tecēdama“. Visa viņas seja laistījās priekā, stāstot, ka viņas skolotāja atraduse interesi pie šiem darbiem un izteikusi vēlēšanos, lai Elza vēl tuvāki viņu iepazīstinot ar latviešu literātūru.

Elza Žiglevice pelna dzīvu dalību visos mūsu politiskos notikumos. Ar kādu prieku un dziļu gandarījumu viņa uzņēma Latvijas valsts proklamēšanu! Bijām abas 18. novembrī 1918. g. šinī svinīgā brīdī teātra namā klāt un viņas sajūsma bija dziļa un izjusta — Latvijas valsts himnu dziedot viņas acīs redzēju asaras... Ejot no teātra uz mājām, šinī pašā 18. novembra vakarā, viens otrs izteica it kā šaubas, vai Latvija pastāvēs. Bet Elza Žiglevice ar lielu optimismu skatījās uz mūsu jauno Latviju un dziļi ticēja, ka Latvija ir un Latvija būs. To viņa atklāti izteica un mēģināja citu šaubas izklīdināt.

Tad nāca šausmu un bēdu pilnais lielinieku laiks. Elza gan līdz pēdējam brīdim neticēja, ka Rīga varētu krist. Un tomēr tas notika. Atkal Elza nezaudēja cerību. Atkal viņa cerēja un ticēja, ka Latvija nepazudīs. Katru mazāko neveiksmi frontē lielinieku pusē viņa uzņēma ar gandarījumu un nekad nekavējās iepriecināt ar kādu labu ziņu mūs citus, kam bija tuvi cilvēki baltā armijā cīņā pret lieliniekiem. Katru reizi, kad redzējām ienākam Elzu ar viņas mīlo smaidu — zinājām, nu viņa teiks atkal ko labu.

Šinī laikā mēs ar Elzu stipri sadraudzējāmies, jo strādājām abas vienā iestādē, kur ikdienas bijām kopā. Tur man bija izdevība tuvāki pazīt viņas skaisto, gaišo, mīlo dvēseli. Viņa gribēja, lai visi būtu laimīgi, lai visi būtu priecīgi. Un bija bēdīga, jūta līdz, kad redzēja, ka citi ir bēdīgi. Viņas lielākais prieks bija, kad varēja citus ar kaut ko iepriecināt. Ejot reiz pastaigāties, viņa pēkšņi apstājas un saka, lai drusciņ uzgaidot, viņa ieiešot veikalā kaut ko nopirkt. Pēc brītiņa viņa iznāk, rokā daži narcises ziediņi un pati piesarkusi ar smaidošu seju sniedz man šīs puķes. Nesaprazdama, vaicāju, kādēļ man šie ziedi, Elza priecīgi atbild: „Es tev gribēju prieku sagādāt!“ Citu reiz atkal, pēc pirmās algas izmaksas, viņa atnes mazu, mazu bildīti koka rāmītī, iedāvina man to, sacīdama: „Nevarēju iedomāties, ko lai tev iedāvinu. Un kaut ko dāvināt tev gribēju. Gāju pa pilsētu, ieraudzīju šo bildīti, viņa man iepatikās, domāju, ka viņa arī tev patiks. Nopirku tev viņu kā atmiņu no pirmās algas.“ — Un pate bija tik priecīga, tik priecīga... Visu to laiku, kamēr biju ar Elzu kopā, nevienu reiz nedzirdēju, ka viņa būtu par citiem cilvēkiem kādu ļaunu vārdu teikusi. Tā vien likās, ka viņa nemaz nezina, kas tas ir „ļaus“. Kad viņa dzirdēja citus stāstam par kaut ko ļaunu, tad viņa lielām acīm kā nesaprašānā lūkojās un brīnījās ...

Pienāca arī tas brīdis, kad viņas cerības un vēlēšanās piepildījās. Lielinieki tika aizdzīti un Rīga bija brīva. Elza sajūsmā... Dažas dienas pirms Rīgas atbrīvošanas viņa man teica: „Kad nāks „baltie“, tad vilksim baltas kleitas un iesim viņiem pretim ar puķēm ...“ Bet viņas seja aptumšojās, ieraugot uz ielām nevis sengaidītos „baltos“, bet vācu landesvēru. Viņa netic un mierina sevi un citus, sacīdama: „Tie jau tikai ir nākuši latviešiem palīgā!“ Bet sirds viņai sāp, redzot, ka vācieši rīkojas pa pilsētu kā uzvarētāji. Viņa gaida un tic un priecājas par katru mazāko labo ziņu, kas nāk

no latviešu Ziemeļarmijas. Kad pienāk vēsts, ka vācieši sakauti un mūsu valdība, Ulmaņa valdība, drīz būs Rīgā, Elzas Žiglevices acīs prieks. Viņa smaida savu laimīgo smaidu... Ar vislielāko sajūsmu viņa gatavojas uz valdības svinīgu saņemšanu. Kā angļu valodas pratēja, viņa tiek izvēlēta, lai apsveiktu ar vārdiem un puķēm mūsu sabiedrotos, kuŗi kopā ar Ulmaņa valdību iebrauca ar kuģi „Saratov“ Rīgā. Lai gan uztraukta, bet ar lielu prieku un dziļi izjusti viņa to ar' dara. — Savu mīlestību uz Latviju Elza nenoslēpa sevī, bet viņa gribēja, lai visi Latviju mīl, tāpat kā viņa. Rautos, kuŗi tika sarīkoti mūsu sabiedrotiem par godu, Elza daudz stāstīja Vakareuropas viesiem par Latviju, par latviešu tautu, literātūru, dziesmām. Kad šinīs rautos mūsu labākie dziedoņi dziedāja latviešu dziesmas un sabiedrotie viņas ar sajūsmu uzņēma, tad Elza bija lepna ... Ar lielu gandarījumu Elza uzņēma kolonela Tallenta lūgumu, pārtulkot viņam vairākas no mūsu pazīstamākām tautas dziesmām. Šis darbs, viņai nepieradušai, prasīja daudz laika un daudz pūles. Bet Elza nekur un nekad pusceļā neapstājās, vienalga, vai tas bija darba vai priekā. Viņa no sirds strādāja un arī no sirds priecājās. Atceros, kādā jaukā vasaras dienā viņa mani apmeklēja jūrmalā. Gājām abas pa mežu pastaigāties. Elza tik jautra, tik priecīga. Saņēņ mani aiz rokas un nu skrienam abas pa mežu no viena uzkalniņa uz otra, kā mazi bērni. Nokususi, viņa atsēžas zālē un nosaka: „Es pate nezinu, kā man ir. Bet es tā varu par visu tik ļoti priecāties!“

Arī darbā Elza ielika visu savu sirdi. Strādādama Preses Birojā, un tulkojot rakstus no angļu valodas latviešu valodā, viņa bija ļoti nelaimīga, ka viņas priekšnieks, caurskatot viņas darbu, vienu otru reizi atrada latviešu valodā kādu kļūdu. Es viņu gan mierināju un teicu, ka mēs visi taisām kļūdas. Bet viņa man atbildēja: „Es taču esmu latviete. Un man ir kauns, ka es savā valodā taisu kļūdas izteiksmē.“ Tūlīt viņa iegādājās Mühlenbacha un Endzelīna gramatiku, dūšīgi to studēja un pēc kāda laiciņa viņa smaidīdama man stāsta: „Šodien man bija tikai divas kļūdas manā rakstā. Nu jau drīz būs pavisam labi!“

Tad pienāca nelaimīgās oktōbrņa dienas. Bermondta kaŗa pulki jau stāvēja pie Daugavas. Pilsētā uztraukums. Arī Elzai nav miera. Viņa nezina kur un kā vislabāki piedāvāt savus spēkus, kā palīdzēt Latvijai. Ieraudzīdama ejam pa ielu apbruņotus kareivjus, viņa izsaucās: „Ak, kaut es ar' būtu kareivis! Tad es ar varētu iet cīnīties!“ — Elza daudz laba darīja, viņa daudz strādāja Latv. Biedrībā pie ēdienu sagatavošanas un izsniegšanas kareivjiem, viņa nešķiroja darbu, viņa darīja visu. Bet viņa jūta, ka viņa vēl par maz dara, vēl par maz palīdz. Sevišķi Elza to sajūta Latvijas viskritiskākā brīdī, kad vācieši draudēja ikuŗu brīdi pārnākt pār Daugavu. Un 10. oktōbrī, tai traģiskā dienā, jau no paša rīta Elza bija stipri uztraukta un nervōza. Aizgājām jau agri uz Latviešu Biedrību. Tur mudžēt mudžēja no čaklām rokām, jo visi apzinājās nopietno momentu. Elza saka man: „Te jau ir daudz palīgu. Iesim paskatīties, vai citur mūs vairāk nevajadzēs!“ Mums deva padomu iet netālu no Latviešu Biedrības uz pārsienamo punktu. Aizejam. Bet tur mums pašreiz piemērota darba neatradās. Ieteica mums iet uz kādu citu pārsienamo vai ēdināšanas punktu, neatceros vairs labi, kuŗš atrodies Brīvības ielā. Dodamies ar Elzu turp. Bet pa ceļam Elzai uznāk rūpes, vai viņas mājnieceki par viņu nebūšot bažās, ka viņa tik ilgi projām. Viņa grib aiziet mājās un pateikt mammai, kur viņa ir. Nogriežamies pa Elizabetes ielu, lai dotos uz Alberta ielu, kur Elza dzīvo. Bet uz Esplanādes laukuma, gar ielas malu redzam daudz kareivju un visiem tādas nogurušas sejas. Kāds no viņiem iejautājās, vai mums neesot kāds gabaliņš maizes? Viņi esot ļoti izsalkuši. Elza apstājas un saka, lai taču ejot uz Latviešu Biedrību, tur visiem izsniedzot ēdienu. Kareivji atbild, ka nedrīkstot savas vietas atstāt. Nu Elza aizmirst māju, aizmirst visu, saņēņ manu roku un saka: „Mums viņiem jāpalīdz!“ Skriešus Elza dodas atpakaļ uz Biedrības namu. Sameklējām zupas katliņus, salējām zupu, paņēmām maizītes un gribam jau doties ārā pa durvīm, kad kāds ieminas, ka laukā no Biedrības nedrīkst neko nest, ja gribot, lai kareivji nākot ēst tepat. Elzas sejā apmulsums un viņa diezgan strupi atbild, kas parasti nav viņas dabā: „Ja viņi varētu nākt, viņi nāktu. Bet viņiem jāsarga pozīcijas. Un tādiem, kuŗi paši nevar atnākt, visvairāk palīdzība vajadzīga!“ Steidzīgi Elza

paņem savus zupas katliņus, savas maizītes un dodas ceļā. Un viņas seja atkal laimīga ... Viņa var būt noderīga, var palīdzēt... Nonākušas pie Esplanādes laukuma, sākam izdalīt maizītes ... Briesmīgs sprādziens, troksnis, dūmi — un Elza Žiglevice guļ klusa pie koka, ievainota, zupas katliņš un maizītes no rokām izkrituši...

Tanī pašā dienā apmeklēja Elzu slimnīcā. Viņa priecīgi mani sagaida un saka: „Cik labi, ka tu atnāci. Es tevi gaidīju. Man ir labi. Es jutos, kā kareivis, kuŗš no kaŗa lauka atvests. Man tikai žēl māmiņas, ka es viņai tādas rūpes sagādāju. Vai viņa tikai uz manis nedusmojas?!“ — Neviena nopūta, neviens vairs nenāca pār viņas lūpām. Tā vien likās, ka viņai sāpju nav.

*

Latviešu Steviešu Palīdzības korpusa delegācija pušķo ar ziediem un vaiņagu Elzas Žiglevices kapu viņas nāves piemiņas dienā 29. oktobrī 1924.

Direktors Aleksandrs K. atceras netaiķi Elzu Žiglevici:

„Ko dzird? Vai „baltie“ nāk uz Rīgu?“ — jautāja viņas draudzene īsi pirms lielnieku aiziešanas. Arī viņa jautājoši skatās uz mani. Nav viņai ne jausmas, ka asinskārīgo komunistu vietu ieņems dzelzsdīvīzijas bandas un landesvērs. Viņa nezina, ka viena ienaidnieka vietā nāk otrs. Pilnā pārliecībā gaida latviešus, latviešu valdību. Ieraugot vācu kaskas, netic. Tie tikai latvju kareivjiem palīdz. Drīz iebruks mūsu valdība, Ulmaņa valdība, un asinsizliešana beigsies . . .

Viņa vēlās . . . Atbrauca „oberstābs“ . . .

*

Gulēja ievainots. Katru dienu nāca ārsts. Un katru dienu kārtīgi, viena vai ar draudzenēm, ieradās arī viņa, Elza Žiglevice, apjautāties par veselību. Viņai vienmēr ir visjaunākās ziņas par gara stāvokli Baloža pulkos, par notikumiem Ziemeļlatvijā un par kuģi „Saratov.“ Ar riebumu viņa stāsta par landesvēru, ar ilgām gaida atsvabināšanu.

Gaiša jūnija diena. Atnāk Elza Žiglevice ļoti laimīga, acīs neapslēpts prieks. Apjautājos. Ar pacilātu balsi viņa stāsta, ka igauņu un Ziemeļlatvijas pulki sakāvuši vācus un nāk uz Rīgu. Pilsētā runājot, ka Baloža pulki Rīgā gatavojas uz sacelšanos. Gaidot izdevīgu brīdi, lai uzbruktu vāciem.

*

Rīga atsvabināta. Pagaidu valdība sagaidīta. Iestādes sāk jau ievietoties ierādītās telpās, lai ķertos pie aizkavētā darba. Arī Elza Žiglevice meklē piemērotu nodarbošanos. Drīz viņa atrod vietu Preses Birojā, kur viņa kā valodu pratēja cer izlietot savas spējas un zināšanas vislabāk. Viņa strādā

ar lielāko patiku, cenzdamās pārvarēt visus tos šķēršļus, kādi parasti stājas ceļā pie praktiska darba katram iesācējam.

*

Uztraukums. Bermondta-Goltca kaŗaspēks pārgājis uzbrukumā. Vāji apbruņotie latviešu pulciņi spiesti atkāpties. Iestādēm dota pavēle evakuēt vērtīgāko uz Cēsīm. Gan jauni, gan veci iestājas brīvprātīgo rotās. Ap „māmuļu“ pulcējas jaunie kaŗavīri, bruņojas un stājas rindās. Sievietes gādā par ēdienu. Arī Elza Žiglevice viņu starpā.

Vēlu vakarā pienāk ziņa, ka vācu kaŗaspēks jau sasniedzis Daugavas tiltu galus. Sākas cīņas uz Daugavas krastiem . . .

Paiet dienas karstā darbā. Kas prot rīkoties ar ieročiem, dedzīgi aizstāv pilsētu. Kaujām nenoderīgie sargā aizmuguri un piegādā lādiņus. Nesen vēl mierīgās Rīgas ielas pārvērtušās par kaujas lauku.

Laiku pa laikam gaisu šķeļ ienaidnieka granātas, nesdamas nāvi un postu. Uz Esplanādes mūsu batareja. Kaŗavīri strādā bez atpūtas, neēduši. Elza Žiglevice jūt par savu pienākumu paēdināt izsalkušos. Neievērojot draudošās briesmas, viņa, līdz ar draudzenēm, nes tēvijas sargiem ēdienu un . . . krīt. Ienaidnieka granāta aizkrusto viņai ceļu.

VII. Elzas Žiglevides piemiņa Latvijas universitātē.

1922. gada 8. jūnijā Latvijas universitāte godināja to savu studentu piemiņu, kuŗi savu dzīvību bija atdevuši Latvijas brīvības cīņās. Starp 18 studējošiem viena ir sieviete — Elza Žiglevice. Šim nolūkam aulā piestiprināja marmora tāfeli, kuŗā zelta burtiem uzrakstīti visi kritušo vārdi. Šinī gadījumā universitātes svētku zālē 8. jūnijā plkst. 12 dienā notika svinību akts, kuŗā bija klāt kritušo piederīgie, valsts prezidents J. Čakste ar kdzi, universitātes mācības spēki ar rektoru prof. Felsbergu, valdības locekļi, kaŗa resora augstākie virsnieki, valsts iestāžu un preses priekšstāvji un augstskolas audzēkņi. Kritušo studentu vārdi ierakstīti marmora plāksnē zelta burtiem ar virsrakstiem: latīņu valodā —

Dulce et deponum est pro patria mori (skaisti un varonīgi ir mirt par tēviju) — un latvju valodā — Uz ežiņas galvu liku Sargāt savu tēvu zemi.

Piemiņas ierakstu atklājot rektors prof. Felsbergs uzrunāja klātesošos: Tautu dzīvē ir lieli brīži, kuŗi atspīd vēlākām paaudzēm. Viens tāds brīdis Latvijai ir brīvības cīņu dienas. Tajās vēsturīgās dienās dzima arī Latvijas Augstskola un viņas saime līdzī devās brīvības cīņās. To vārdi, kuŗi upurējuši savu dzīvību par tēviju, iekalti šajā marmorā, lai uzglabātu piemiņu nākamām paaudzēm. Rektors beidz savu runu šādi: Latvija ir skaista zeme, bet viņas skaistums var kļūt tai par nelaimi, ja mēs neprafīsim savu dzimteni aizstāvēt. Šis piemiņas ieraksts lai būtu altāris, uz kuŗa mūžīgi kvēlotu tēvuzemes mīlas uguns. Lai pie tā katrs varētu iedegt savu lāpu un lai šinī ugunī sadegtu visas tās ļaunās īpašības, kuŗas mūs aizvien vēl kavē dzimtenes kopšanas darbā. Tautai, kuŗa saue Latviju par savu tēviju, ir jābūt krietnai!

Plāksne ar studentu vārdiem.

Šajā zālē turpmāk vairs ikdienas darbi nenotiks. Tā būs svētnīca, bet šī plāksne altāris, kuŗa svētā liesmā sadegs viss, kas mūsos vēl zems un nekrietns. Te jaunatne smelsies jaunus spēkus un ticību Latvijas brīvībai. Latvija ir skaista zeme un tāpat kā senāk, arī tagad daudzas rokas vienmēr tieksies pēc mūsu skaistās zemes. Tāpēc ir vajadzīgs, lai mēs vienmēr būtu modri un uzticīgi savas zemes sargi. Uz to lai Dievs svētī Latviju!

Pēc studentu koŗa trīskārtīgi nodziedātas himnas runā prezidents J. Čakste: Ar dziļu pateicību un lepnumu mēs varam ieskatīt darbu, ko pastrādājusī Augstskolas saime, ierakstot marmorā savu kritušo vārdus. Par Latviju ir krituši simtiem viņas dēlu un viņu piemiņa ierakstīta dziļi tautas sirdī. Bet lai viņu vārdi nezustu, visur lai paceltos piemiņas zīmes, kas dzīvi liecinātu par kritušiem varoņiem. Nesērosim šodien, bet lai šī ir prieka diena, kuŗā ar lepnumu atminamies savus varoņus. Arī viņu pieminēklim ir likta devīze: Skaisti un varoņīgi ir mirt par tēvijū.

Izglītības ministrs A. Dauge ar dziļu lirismu runā par varoņu pašai dziedzību. Vislielākais un visaugstākais ko cilvēks var izdarīt — atdot savu dzīvību par savu ideju, savu darbu. To ir spējuši mūsu varoņi un tāpēc viņi ir svēti un nemirstīgi. Visas kļūdas un visus grēkus viņi izpirkuši. Mūžīgu piemiņu!

Profesors Kundziņš uzaicina atminēties arī dzīvos varoņus, kas atdevuši brīvībai savu veselību, un kritušo atraitnes un bāriņus. Bet sevišķi viņu mātes, kuŗas zaudējušas savus lolojumus. Viņu sāpes neviens marmorā nerakstīs un tāpēc lai vairāk kā līdz šim darām viņu ciešanu mazināšanai.

Studējošās jaunatnes vārdā runāja kapt. M. Ozols, uzaicinādams un lūgdams audzināt jaunatni tādā garā, lai viņa tēvijas mīlestībā cienīgi nostātos līdzās tiem, kuŗu vārdi iecirsti marmorā.

Piemiņas aktu slēdza ar valsts himnu. Svinības pušķoja studentu koris vairākām sēru dziesmām sava diriģenta A. Bobkoviča vadībā.

VIII. Preses balsis.

Latviešu prese, neviens viņās vēsturiskās dienās Elzas Žiglevices nāves gadījumā dzīvi atsaucās uz viņas cēlo darbu, bet šīs atsauksmes turpinājas ikgadu, īpaši kad nāk piemiņā kritiskās oktōbrā dienas Bermondta uzbrukuma laikā. Pāris no šīm preses atsauksmēm 1919. gadā pasniedzam arī šinī vietā.

Varones nāve.

(„Baltijas Vēstnesis“, № 133, no 1. novembra 1919.)

Tēvijas mīlestības sajūsma, kas melnajās oktobra pirmajās dienās, sākoties uzbrukumam Latvijas galvas pilsētai, pārņēma latvju jaunatnes dedzīgās sirdis, šīs dienas ir radījusi jaunu latviešu varoņu cilti. Viena no šīs cilts pirmajām varonēm, kas nolikusi savu augstāko, savu dzīvību par ķīlu Latvijas valsts nostiprināšanai, ir Elza Žiglevice.

Kad izmisuma brīdī daudzi atstāja savas sarga vietas, Elza Žiglevice dedzīgi palika labprātīgi uzņemto un ar nāves briesmām saistīnāto pienākumu izpildīšanā tur, kur ikbrīd var sagaidīt nāves skūpstu. Rīgas pirmās pozīcijās pienesot ēdienu kareivjiem, naidīga granāta 10. oktobrī pusdienā pašaizliedzīgai varonei sadragāja grūti abas kājas, no kuņģam grūtāki ievainoto kreiso pilsētas slimnīcā amputēja. Pēc 19 dienu moku pilnas cīņas starp dzīvību un nāvi Elza Žiglevice mirusi 29. oktobrī 21 gadu vecumā.

Nelaiķe dzimusi Kronabērzmuižā. Rīgā apmeklēja Lomonosova ģimnaziju, kur beidza 7 klases, bet 8. klasi beidza Maskavā. Atklājot Latvijas augstskolu viņa gatavojās tai turpināt savu augstskolas izglītību. Skaistā bīstamā cīņā tēvijas dēļ, ir izauguši jaunības sapņi un centieni, bet jaunās varones piemiņa paliks mūžīgi ierakstīta Latvijas atbrīvošanas vēsturē.

Elza Žiglevice.

(„Brīvā Zeme“ № 81, no 31. oktobra 1919.)

Nav grūti ziedonī mirt, kad sirds pilna ideālisma un dvēsele jūsu lielākā pašaizliedzībā. Dzīve un ideāls tad saplūst vienā savienojumā un zemes ciešanām tad debesis atraisa katru smagumu.

Tādā sajūtā dzīvoja un mira Elza Žiglevice, kā to pazina un saprata viņas tuvākie darba biedri Latvijas Preses Birojā.

Viņas daba to saistīja plašāk par šaurām darba robežām. Dzīvi viņa interesējās un kur varēja, pate piedalījās atklātā sabiedriskā darbā, kas stāvēja sakarā ar Latvijas valstisko nostiprināšanos.

Kad vācu kaņaspēks 8. oktobrī uzbruka Rīgai, Elza Žiglevice bij dziņa un uguns: kā vislabāk izlietot savus spēkus un sevi pašu Latvijas labā, kā vissekmīgāk palīdzēt novērst briesmas? Kad Sieviešu Palīdzības Korpuss uzsāk savu darbību, viņa ir viena no pirmām darbiniecēm.

Gan spiesti, gan labprātīgi citi evakuējas, Elza Žiglevice paliek neatlaidīgi sava jaunā darba vietā. Viņa strādā visvienkāršākos darbus, lai kareivjiem gatavotu ēdienu, viņa piedāvā savus spēkus kareivju apsienamam punktam, viņa pate sagatavoto ēdienu nes kareivjiem pirmās pozīcijās. Pilsētu nemītīgi apšauda ienaidnieks ar granātām, Elza Žiglevice visbaigākos brīžos dara savu patriotes pienākumu. Kad pilsētā iet valodas par vāciešu iebrukšanu pilsētā un biedrenes ķēķī prasa Elzai Žiglevicei, ko mēs darīsim, ja šinī brīdī ķēķī iebruktu vācieši, Elza Žiglevice atbild: „Mēs viņiem vārošu zupu ieliesim acīs!“

Pienesot ēdienu kareivjiem postenī ienaidnieka granāta 10. oktobra pusdienā plīstot smagi ievaino Elzu Žiglevici. Abas kājas tai grūti sadragātas, sevišķi stipri kreisā. Kad sanitāri ievainoto paceļ, lai pārvestu to uz slimnīcu, neviens vārds, neviens kliedziens neplūst pār viņas lūpām. „Otra kāja būs laikam glābjama,“ viņa mierina savus pavadoņus.

Vairāk kā desmit dienas jaunais organisms cīnījās starp dzīvību un nāvi. Grūtāki dragāto kreiso kāju amputēja. Tomēr ievainojumi bij tik smagi, ka jaunava tos nepārcieta. Vakar 29. oktobrī tā mira pirmā pilsētas slimnīcā.

Elza Žiglevice mira pašā ziedonī: tikai 21 gadu veca. Viņa apmeklēja Lomonosova ģimnaziju Rīgā, beidza savu ģimnazijas izglītību Maskavā, kur sāka studēt matēmatiku un vēlāk Rīgā okupācijas laikā komerczinības. Kaŗa apstākļu dēļ Maskavā tā studijas nepabeidza, pārnāca uz Rīgu un, Latvijas augstskolu atklājot, iestājās turpināt savu izglītību.

Tagad šie jaunības sapņi ar jauno dzīvību galā. Viņi beigušies citādāki, nekā mirstīgā cilvēka prāts to varēja paredzēt. Bet tās sirds dziņas, kuŗu skubinājumu mudināta Elza Žiglevice ziedojsi savu dzīvību, stāv augstāk par visu un viņu priekšā jāapklust visiem jautājumiem un pētīšanai: kāpēc?

Ir divējāda veida patriotisms. Viens, kas vārdos sauc, aicina, formulē, nokārto. Otrs — kas klausu tikai sirds dziņu, kuŗam nav nekādu vārdu, nekādu teātrālisku žestu, tikai skaidra, līdz nāvei uzticīga cilvēka dzīvība, kuŗi iet un darbā ziedojsi sevi.

Pie šīm pēdējām patriotēm piederēja Elza Žiglevice. Viņa nedeva ne daudz, ne maz topošai Latvijai, viņa atdeva to augstāko, ko cilvēks var šē virs zemes atdot: savu dzīvību.

Latviešu māte lai ir lepna uz savu audzināto meitu. Šie upuŗi nav velti, šīs dzīvības nemirst! Tā top latviešu valsts, latviešu zeme. Latviešu jaunā, augošā sievietē gadu simteņus smelsies sev paraugu un ideālisma spēku no Elzas Žiglevides piemēra.

Mēs nesukumstam pie Elzas Žiglevides kapa. Tā uguns, kas kvēloja viņas sirdī, nav dzisusi, tā iededzinās atkal un atkal latvietes sirdi.

Mēs apglabājam kareivi-patrioti, kas cīnījās pašās pirmās rindās, bet viņas karogs par jauno Latviju arī mirstot neizšļuka no viņas rokām:

Viņa iedeva to jaunai latviešu sievietei, kas tāpat augstu paceltu to nesīs tālāk uz priekšu!

*

Gan gaŗāki, gan īsāki avīžu raksti, gan aizrādījumi, veltīti Elzas Žiglevides piemiņai, parādījušies visos mūsu populārākos preses organos. (Piem. gaŗākus rakstus atrodam „Brīvā Zemē“ nr. 241 no 1923. un „Latvī“ nr. 916 no 1924.) Elzas Žiglevides piemiņu atgādinājas arī mūsu sabiedriskās organizācijas. Tiešām: dzīvība ir uzvarējusi nāvi: Elzas Žiglevides gars dzīvo viņas patriotiskā darba piemiņā!

S A T U R S.

- L. Bērziņa — Žiglevidu Elzas piemiņai ^{1pp.} 4
Ievada vārdi 5—6
1. Laikmeta notikumi 6—8
2. Bērnība un skolas gadi 8—14
3. Pirmie soļi sabiedriskā darbā 14—15
4. Traģiskā diena 15—18
5. Bēres 18—20
6. Atmiņas un iespaidi 20—23
7. Elzas Žiglevides piemiņa Latvijas universitātē 23—24
8. Preses balsis 24—26